

ČETNÁ MUŽSKÁ IMPÉRIA. ROZHOVOR IVY ŠMÍDOVÉ S JEFFEM HEARNEM

Šmídová, Iva, Hearn, Jeff. 2015. „Četná mužská impéria. Rozhovor Ivy Šmídové s Jeffem Hearnem.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, Vol. 16, No. 1: 74-82. DOI: <http://dx.doi.org/10.13060/12130028.2015.16.1.170>

Jeff Hearn je hostujícím profesorem genderových studií na Fakultě humanitních a společenských věd švédské Örebro University, profesorem sociologie na anglické University of Huddersfield, profesorem na finské Hanken School of Economics a členem britské Academy of Social Sciences. Publikoval řadu prací, zejména v těchto oblastech: sociologie, sociální politika, genderová studia, muži a maskulinity, sexualita, násilí, organizace, řízení, informační a komunikační technologie a kulturní studia. Jeho současné výzkumné zájmy zahrnují mužská studia, genderové vztahy, studia organizací a organizování, dále nadnárodní formy patriarchy a související procesy, násilí nebo autoetnografii. Je jedním ze dvou hlavních editorů knižní série *Routledge Advances in Feminist Studies and Intersectionality* a koeditorem časopisu *NORMA: International Journal of Masculinity Studies*. Mezi jeho nejvýznamnější knižní publikace patří *Gender of Oppression* (1987), *'Sex' at 'Work'* (spoluautorka Wendy Parkin, 1987/1995), *Men in the Public Eye* (1992), *Men as Managers, Managers as Men* (spolueditor David Collinson, 1996), *The Violences of Men* (1998), *Gender, Sexuality and Violence in Organizations* (spoluautorka Wendy Parkin, 2001), *Handbook of Studies on Men and Masculinities* (spolueditoři Michael Kimmel a Raewyn Connell, 2005), *European Perspectives on Men and Masculinities* (spoluautoři Keith Pringle a CROME, 2006), *Sex, Violence and the Body* (spolueditorka Viv Burr, 2008), *The Limits of Gendered Citizenship* (spolueditorky Elżbieta Oleksy a Dorota Golańska, 2011), *Rethinking Transnational Men* (spolueditorky Marina Blagojević a Katherine Harrison, 2013) a nejnověji *Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times* (2015). Intenzivně se podílí na výzkumných a veřejněpolitických projektech jak v rámci EU, tak v rámci spolupráce mezi globálním Severem a Jihem, např. na studii *EU Role of Men in Gender Equality* (2013), aktuálně na projektu *Engaging South African and Finnish youth towards new traditions of non-violence, equality and social well-being* a na evropském projektu portálu o genderu ve vědě, technologiích a inovacích *GenPORT*.

Iva Šmídová: Již delší dobu jste členem redakční rady našeho časopisu a nyní spolu se mnou editujete toto monoteematické číslo na téma „Muži a mužství“. Jste v tomto ohledu jednou z nejkvalifikovanějších osobností, a proto by mě zajímalo, jak jste se k výzkumu v této oblasti dostal?

Jeff Hearn: Na to se dá odpovědět různými způsoby, ale obvykle si to usnadňuji a začínám rokem 1978, kdy jsem se zapojil do činnosti mužské skupiny, která měla určitý osobně-politický program: v kostce šlo o osvětu a boj proti sexismu. Tuto první skupinu jsme založili s kamarádem a fungovala po docela dlouhou dobu. A ve stejné době – od stejného roku, ve kterém se také narodila moje nejmladší dcera – jsem se zapojil do smíšené aktivistické skupiny „Bradford Under-Fives Group“ (BUG) – v logu jsme měli opravdu brouky. V týmu byly převážně ženy, ale zapojovalo se i několik mužů. Vedli jsme feministické kampaně zaměřené na malé děti do pěti let v předškolní péči, která byla v Británii nekvalitní, a také na matky a pečovatelky o děti atd. Bylo to tedy dlouhodobé angažmá ve směsici témat, které pokračovalo přinejmenším do poloviny 80. let, asi do roku 1987. A jako nátlaková skupina jsme byli vysoce aktivní a poměrně velmi efektivní.

Ale mezitím jsem od poloviny 70. let začal pracovat na univerzitě. Na plný úvazek jsem učil a k tomu jsem si dělal doktorát. Postupně jsem zjistil, že témata, ve kterých se osobně-politicky angažuji, se značně podobají tématům, na kterých se pokouším pracovat i v akademické oblasti. A abych to lépe usadil způsobem obvyklým ve vědecké obci, sepsal jsem takovou větší brožuru – nebo kratší monografii – na téma porodu a malých dětí.¹ Pojal jsem to jako osobně-politický spis, ale potom to jeden kolega na katedře začal používat ve výuce. Ani se mě dopředu nedovolil, ne že by mi to vadilo, ale byl jsem překvapený, protože pracovat s takovým textem v kursu, který se tehdy nazýval „Vývoj jedince a socializace“, to bylo velmi nezvyklé. Ten kurs byl určen studentům sociální práce. Takže to byl jeden velmi zvláštní okamžik – někdy v roce 1984. Také jsem jako odborný asistent učil gender a organizace a sociální politiku a k tomu jsem si dělal doktorát na téma sociálního plánování a patriarchy. Kdybych měl tu dobu konce 70. a počátku 80. let nějak shrnout, tak jsem si čím dál více uvědomoval, že moje osobní zájmy jsou velmi blízké mým zájmům ve sféře akademického výzkumu. A v té době jsem se začal explicitněji zabývat muži, maskulinitami a genderem. Na straně výuky jsem nabídl volitelný kurs „Muži a maskulinity“ pro magisterské studenty. To bylo, tuším, v roce 1984. V kursu se sešli lidé s praxí v sociální práci, komunitní práci a práci s dětmi a mládeží, muži i ženy. Na stejné katedře zároveň běžel magisterský program ženských studií, který kladl obzvláštní důraz na aplikovanou práci (byl otevřen od roku 1981), s názvem „Ženská studia (aplikovaná)“, což byla ne-

zvyklá rovina. A poté, co jsme v prvním roce tento kurs nabízel pouze studentům sociální a komunitní práce, z nichž většině bylo přes třicet let nebo byli ještě starší, mi studentky ženských studií řekly: „Rády bychom, abyste tento kurs nabídl i nám.“ A tak jsem měl ve druhém roce kursy dva – a v každém se sešel mix studentů z obou magisterských programů. Bylo to nesmírně těžké, protože ty dvě skupiny měly odlišné zájmy a odlišné znalosti – jedna byla více orientovaná na sociální a komunitní práci, druhá na feministickou teorii a praxi. Proto jsem kurs ve třetím roce otevřel pro každý magisterský program zvlášť, což bylo mnohem lepší.

Tolik tedy k výuce. No a co se týče výzkumu, tak v té době jsem si nebyl jistý, na co se mám jako badatel specializovat. Můj zájem částečně vzešel ze studia organizací, kde zkoumat vysoký management obvykle znamená zkoumat muže, a částečně ze snahy pochopit tehdejší vývoj z perspektivy sociálních hnutí, čili z toho, že jsem byl součástí sociálních hnutí a zároveň jsem je studoval. Moje práce zčásti souvisela právě s tímto konfliktem zájmů, kdy jsem byl v těchto sociálních hnutích účastníkem, hybatelem jejich dynamiky, a zároveň i výzkumníkem, pozorovatelem této dynamiky. Částečně šlo o teoretickou práci kolem kritických teorií patriarchátu. Zajímalo mě, do jaké míry se tyto teorie explicitně vypořádávají s otázkami mužů a mužství. O něco později, zhruba koncem 80. let, jsem se začal velmi zajímat o historické perspektivy, o přelom 19. a 20. století, z čehož nakonec vzešla monografie *Men in the Public Eye*.² Nevím, jak přesně tento můj zájem vznikl, ale do jisté míry byl založen na zálibě ve filmech z počátku kinematografie a na tom, čemu jsem začal říkat materiálně-diskursivní analýza.³ Ale začal jsem se také čím dál více zajímat o to, jak správně chápat ono „moderní“ v soudobém formování mužů a podob mužství a z čeho a odkud pocházejí. A nevím sice přesně proč, ale některé z těchto otázek jsem položil do souvislosti s retrospektivním pohledem na vývoj organizací. Od poslední třetiny 19. století můžeme totiž pozorovat rozmach těch opravdu velkých organizací – státních organizací a obchodních korporací – a rozvoj řady dalších jevů, například masmédií. Tímto historickým obdobím konce 19. a počátku 20. století jsem se seriózně zabýval po dobu čtyř nebo pěti let. A poté jsem se počátkem 90. let začal věnovat empirické práci v oblasti násilí.

Nevím, jestli by vám připadalo zajímavé vrátit se třeba až na úplný začátek, protože když se mě lidé ptají, kdy jsem se začal zajímat o to či ono, tak odpovídám pokaždé trochu jinak. Určitým způsobem jsem se o genderové otázky zajímal už jako pětiletý kluk. Stručná verze tohoto příběhu, který jsem si uvědomil až mnohem později, v dospělosti, zní takto: jak bylo tehdy počátkem 50. let obvyklé, do školky jsem nechodil a teprve od pěti do sedmi let jsem chodil do „infant school“, tedy smíšené předškolní skupiny. A když mi bylo sedm let, šel jsem do školy, což byla dramatická změna a docela šok. Dnes je to v řadě zemí jiné. Předškolní skupina byla smíšená a moje nejlepší kamarádky byly tři holčičky, jejichž jména si pamatuji dodnes: Ju-

dith, Gillian a Mavis. Ale ve věku sedmi let jsem se dostal do chlapecké školy, prostě nás rozdělili podle pohlaví. Vážně jsem se nad tím zamyslel až teprve mnohem později, asi po třiceti letech; v té době jsem si takovou otázku nikdy nepoložil. Mezitím přišla ještě další chlapecká škola – první byla od sedmi do jedenácti, druhá od jedenácti do osmnácti let. A z tohoto prostředí jsem přešel na Oxfordskou univerzitu – a i tam to byla mužská kolej, jak bylo v té době obvyklé [smích]. To už je ale jiný příběh, o kterém jsem se hodně napřemýšlel. Z dnešního pohledu to bylo velmi dramatické – a svým způsobem velmi smutné. Ano, smutné. Od sedmi do 21 let věku jsem byl umístěn v mužských vzdělávacích zařízeních – tak se to tehdy dělalo. Šokující, ne? Chápete?

Iva Šmídová: Úplně chápu, že existuje řada narativů, řada příběhů, kterými lze zodpovědět otázku, jak jste se k zájmu o tato témata dostal. Tyto rozmanité vlivy osobní, politické a akademické se často vzájemně kříží. Teď bych se ráda zeptala na vaše teoretické, konceptuální nebo i empirické zdroje inspirace. My z další generace jsme to měli lehké, ale či práce uvedla do této oblasti výzkumu vás?

Jeff Hearn: Nuže z akademické sféry lze na prvním místě jmenovat řadu feministických prací z té doby, ze 70. let. Jmenný seznam by mohl být dlouhý: Germaine Greer, Kate Millett, Andrea Dworkin a mnoho dalších. To jsou ty nejzjevnější zdroje inspirace. Ale ženou, která na tomto seznamu zaujímá skutečně zvláštní místo a která je podle mého názoru stále neprávem opomíjena, je feministická teoretička Mary O'Brien. Její práci považuji za vysoce významnou, ale někteří lidé ji příliš neznají. Některé lidi mohou její myšlenky příliš zjednodušovat. Když jsem narazil na její práci, konkrétně na marxisticko-hegelovskou analýzu reprodukce, tak jsem se pro ni velmi nadchl. Tomuto tématu se věnovala od konce 70. let. Začala, tuším, v roce 1978 článkem ve *Women's Studies International Quarterly* a pokračovala během 80. let, kdy vydala několik knížek – *The Politics of Reproduction* a *Reproducing the World*.⁴ Párkrát jsem se s ní i sešel. Inspirace, kterou mi poskytovala, byla svým způsobem mimořádná,⁵ ovšem je zde i celá řada dalších zdrojů.

Feministické práce obvykle vypovídají částečně o mužích, i když ne vždy explicitně – o této otázce by se ostatně dala vést obšírná diskuse. Co se týče explicitní tematizace mužů a maskulinit v široce pojatém feministickém či profeministickém diskursu, objevil jsem v té době prvních několik knížek, pokud mě paměť nešálí. Publikace Andrewa Tolsona *The Limits of Masculinity*,⁶ vydaná, tuším, v roce 1977, to byla útlá brožura zaměřená především na britský pohled. Pojednávala totiž o tzv. konci impéria nebo prostě o všech těch změnách, kterými britská říše procházela, a o jejich dopadech na muže a mužství. V té době na něco takového narazit, to bylo velice povzbudivé. A další knihou, kterou si z té doby obzvlášť vybavuji, byl sborník Jona Snodgrasse *A Book of Readings for Men Against Sexism*.⁷ Tato kniha vy-

šla v Americe a byla úplně jiná, obsahovala spoustu kratších statí a svým způsobem více přiznávala svoji politickou angažovanost. Z americké produkce stojí dále za zmínku Joseph Pleck. Některé jeho publikace byly na můj vkus trochu příliš sociálně-psychologické, zaměřené na pohlavní role (*sex roles*). V každém případě Joe začal na toto téma publikovat velmi záhy a velmi aktivně.

V Bradfordu, kde jsem strávil 21 let svého profesního života, se pak v roce 1984 konala jedna výjimečná konference Britské sociologické asociace. Tématem byla práce a zaměstnanost, pokud se nemýlím. A jednu přednášku měl Bob Connell (muž), dnes již Raewyn Connell (žena). Tam jsme se, myslím, seznámili. V té době byla v oběhu řada ofocených článků, z nichž jeden vlastně vyústil ve stať „Towards a new sociology of men and masculinity“, vydanou v roce 1985.⁸ První verze se mi do ruky dostaly kolem roku 1982, tehdy koloval jen rukopis a na tom bylo něco vzrušujícího. Tenkrát to bylo dost jiné než dnes. Abyste se dostala k nějakému dalšímu článku, tak na něj musel někdo narazit, známý nebo známý známého, vy jste do ruky dostala nekvalitní fotokopii a tak dále. I takhle tehdy obíhaly ideje na akademické půdě. Tenkrát se to často překrývalo s těmi otevřeně politickými texty na stejné téma. Nemuselo jít vždy o dlouhé akademické stati, ale psaly se články na několik stran. K tomuto proudu patřil časopis *Achilles' Heel*, který začal vycházet v roce 1978 a vydržel docela dlouho, snad až do počátku 90. let. Takže se psaly věci na pomezí analýzy, a to hlavně v té široké oblasti, kterou dnes známe jako vztah patriarchátu a kapitalismu. Časopis *Achilles' Heel* byl zpočátku ovlivněn levicovou stranou *Big Flame* a jejím stejnojmenným magazínem, který jsem si příležitostně také kupoval. *Achilles' Heel* psal rovněž o osobním životě a zkušenostech, některé texty vycházely spíše z terapeutické perspektivy, pokud terapii bereme v širším slova smyslu. Nebyl to ani tak akademický časopis jako spíše magazín. Vycházel zhruba vždy po šesti měsících, nejdříve v Londýně a později i mimo hlavní město. A pak vznikl nápad na sborník prací řady mužských autorů, kteří psali do *Achilles' Heel*, a několika dalších, a ten sborník pak vyšel pod názvem *The Sexuality of Men*,⁹ dokonce s obrázkem Clinta Eastwooda na obálce [smích]. Nicméně publikace je to velmi zajímavá. Vyšla v roce 1985 a jejímu vydání předcházely docela velké názorové rozpory. Jeden spor se vedl o to, do jaké míry by měla vycházet z feminismu a z jakého proudu by to mělo být. Někteří přispěvatelé chtěli stavět především na feministické psychologii a psychoanalýze, na autorkách jako Nancy Chodorow a Dorothy Dinnerstein a tak dále. Další byli ovlivněni spíše socialistickým feminismem nebo profeministickými proudy v rámci socialismu. Já osobně jsem byl mnohem více formován radikálním feminismem, což bylo poněkud neobvyklé [smích]. Bylo to dáno částečně mou domovskou katedrou, na které byl radikální feminismus silně přítomen. Rozumějte, feminismus se samozřejmě členil do různých proudů. A ovlivňoval i můj osobní život, život u nás doma. Myslím, že se dá říci, že mě ovlivňoval velmi významně.

O feminismus v pracovním životě se tehdy zajímalo docela hodně mužů. Co se týče žen, tak jednou z nejvýznamnějších v této etapě byla pro mě Hilary Rose, vedoucí katedry, která by se myslím za radikální feministku nepovažovala, spíše se viděla jako socialistická feministka a feministická badatelka se zaměřením na vědu a sociální politiku. A garantkou magisterského oboru Women's Studies byla Jalna Hanmer. Ta se zabývala spíše násilím¹⁰ a reprodukčními technologiemi. Nakonec jsme navázali spolupráci, ale to bylo o více než deset let později. Velká část mých zájmů se inspirovala mým domácím pracovištěm – a chcete-li, mohu některé kolegyně feministky jmenovat. Byly to Jo Sutton, Hilary Graham, Marilyn Lawrence, Kum Kum Bhavnani, Claire Callendar, Elizabeth Harlow, Gail Lewis. Kolegyně na domácím pracovišti byla tedy celá řada.

Iva Šmídová: Bylo snadné věnovat se mužským studiím v jejich počátcích? Bylo snadné získat na tento výzkum peníze? Jak vlastně financování fungovalo?

Jeff Hearn: [smích] Peníze nebyly žádné, vůbec žádné. Když jsem psal doktorskou práci na téma vztahu mezi sociálním plánováním a sociální teorií, ve které jsem se zabýval i muži v rovině strukturního, sociálního patriarchátu,¹¹ tak jsem na tuto práci žádný zvláštní grant nezískal. Psal jsem ji souběžně s výukou na plný úvazek, ale přímo na ni jsem žádné financování neměl. A peníze jsme nedostali ani na žádný z projektů, které jsme uskutečnili s Wendy Parkin. Ty byly na téma genderu, organizací a sexuality a všechny jsme dělali ve volném čase [smích], a to po dobu více než 35 let. První grantový projekt, na kterém jsem pracoval, jsme dostali v polovině 70. let a zabýval se problematikou mužů bez domova. Peníze jsme získali od jednoho ministerstva. Projekt vedla Hilary Rose a byl tam také Pete Bluckert, stejný člověk, se kterým jsme založili tu první mužskou skupinu, čili můj kamarád. Projekt se zabýval alkoholiky, muži bez domova v Leedsu, který leží ne daleko Bradfordu. Výzkumnou otázku jsme neformulovali primárně z perspektivy mužů a maskulinit, i když jsme ji samozřejmě brali v potaz. Lze říci, že od našich informantů jsme se mnohému naučili. Byli to muži doslova na dně. Data sbíral Pete a asi si dovedete představit, že to neměl vůbec lehké. Na tomto projektu jsem začal pracovat ještě před vstupem do oné skupiny v roce 1978. Teď poskočím o deset let dopředu k první malé částce, kterou jsem získal sám na sebe. Šlo o roční stipendium na Manchester-ské univerzitě. Tam jsem se věnoval té historické práci, ze které nakonec vzešla kniha *Men in the Public Eye*. To byla první malá částka, kterou jsem získal já osobně na mužská studia. Bylo to zhruba 14 let od přijetí do zaměstnání. Stipendium jsem měl na jeden rok (1988–1989) – a myslím, že mi to velmi prospělo. Z Bradfordu to bylo asi půldruhé hodiny, takže jsem víc cestoval. Ale pokud jde o větší grantové projekty, tak musím začít u toho, že jsme byli pěknou řádku let kolegové s Jalnou Hanmer, která na katedru při-

šla někdy okolo roku 1976 nebo 1977 a stala se garantkou magisterského programu ženských studií. Měli jsme kabinety na stejné chodbě, vlastně přímo vedle sebe. Byla to doba svého druhu radikálně feministické politiky. Kolegyně prováděla výzkum násilí na ženách a rovněž se angažovala jako aktivistka. Šlo o důležité počátky výzkumu násilí na ženách a dětech v Británii. A já v té době seděl přímo ve vedlejší místnosti [smích] a měl jsem na kontě několik historických studií na téma muži a násilí, práci s Wendy Parkin na téma sexuálního obtěžování a byl jsem v autor-ském týmu, který vydal dvě knihy o zneužívání dětí. A tak se tedy jednoho dne v roce 1989 konečně stalo, že jsme si s Jalnou sedli, a byla to určitě ona, kdo navrhl, že bychom měli spolupracovat, když už jsme kolegové nejméně dvana-ct let. To byl důležitý moment. Řekli jsme si, že založíme badatelské pracoviště se standardní strukturou, formálním názvem a vším ostatním. A to jsme také udělali a do týmu jsme přibrali několik interních spolupracovníků a větší počet externistů. Získali jsme nějaké finance od policejního ředitelství hrabství West Yorkshire, které se o téma násilí na ženách velmi zajímalo, tedy alespoň někteří jeho činitelé [smích]. Od národní grantové agentury jsme získali poměrně značné prostředky na rozsáhlý výzkum násilí. A tato podpora trvala zhruba ještě dalších pět let. Byla to vyso-ce komplexní, všezahrnující, ale také většinou velice těž-ká práce. Kolegyně se zabývala především zkušenostmi žen s mužským násilím a já zkušenostmi mužů s pácháním ná-silí na ženách a dětech, zejména fyzického, ale nejen toho. Spolupracovali s námi i další badatelé, každý jiným způso-bem a v jiném období. Mými nejbližšími spolupracovníky byli dva nebo tři další muži, zatímco kolegyně spolupra-covala s dalšími badatelkami. Tato práce nakonec vyústila v monografii *The Violences of Men*.¹²

Iva Šmídová: Výběr výzkumných témat byl na vás, nebo jak to fungovalo? Volil jste témata považovaná za nejpal-čivější?

Jeff Hearn: Oba jsme se určitě intenzivně zajímali o ná-silí. O tom není pochyb. Do té doby jsme je zkoumali ka-ždý zvlášť. A pak jsme si řekli, že musíme vytvořit určitý aparát nebo infrastrukturu, z čehož vzniklo ono pracoviš-tě s velmi dlouhým názvem. Nazývalo se „Violence, Abuse and Gender Relations Research Unit“. Pak jsme se zača-li poohlížet po penězích na výzkum tohoto druhu. ESRC (Economic and Social Research Council, národní grantová agentura) vyhlásila miniprogram na téma „řízení sociální péče“. Ten příběh je poměrně dlouhý, tak se ho pokusím zkrátit, nicméně tento miniprogram podporoval projekty výzkumu v oblasti sociální politiky. Konkrétní výzva byla velmi nejednoznačná, hovořila o posunu od univerzálního, relativně monolitického sociálního státu k sociálnímu státu více diverzifikovanému. Obsahovala spoustu proti-kladů, protože na jedné straně navrhovala zabývat se otáz-kami rozdílů, ve smyslu genderových nebo „rasových“ atd.,

ale na druhé straně zároveň cílila na to, jak se lidé vyro-vnávají s problémy. A na to se lze dívat naprosto individu-alisticky. Takže některé aspekty této výzvy byly pozitiv-ní, ale přinášely obtíže. V textu výzvy byl také formulován specifický model, tzv. podpůrný model „stresu – zvládání – sociální opory“ (Stress – Coping – Social Support Model): když jste ve stresu a máte v životě určitý problém nebo se vám přihodí něco nepříznivého, tak způsob, jakým situaci zvládáte, závisí na sociální opoře, kterou máte k dispozici; a čím větší opora, tím lépe to nejspíše zvládáte. Je to vlast-ně docela logické. Je to takový americký individualistický model. A my jsme si řekli dobrá, podíváme se na tento mo-del zvládání stresu z perspektivy násilí. Problémem nási-lí totiž je, že často přichází ze strany vašeho přítele, part-nera nebo manžela, čili stejné osoby, která by vám jinak měla poskytovat sociální oporu. Takže jsme to pojali tro-šičku podvrtně a předložili jsme grantový projekt na re-plikační studii. Získali jsme vysokou částku na tříletý vý-zkum této problematiky. Na různých dalších místech jsme získali dalších šest nebo sedm projektů na téma děti, po-stižení, chudoba a sociálně vyloučené komunity. Takže to byl tedy důvod, proč jsme zřídili ono pracoviště, a násled-ně jsme – podle našeho mínění docela podvrtně – chtěli postavit na hlavu ten původní model zvládání stresu.

Posléze jsme se Jalna, já a kolegové, včetně žen z hnu-tí za ženské azylové domy, intenzivně zabývali tvorbou po-litiky, když jsme všechny ty výzkumné poznatky a zkuše-nosti z ženského hnutí, prostě mnoho věcí, dat a informací, přetvářeli do zpětné vazby pro příslušné úřady, včetně po-licie, organizací sociální práce, zdravotnických zařízení, ža-lobců, bytových agentur atd. V některých případech po-ptávaly úřady něco jako školení zdarma – to byl zejména případ policie, kde jsme měli přízeň na nejvyšších místech. Jinde jsme to měli mnohem těžší, zvláště mezi soudci a vyš-šími soudními úředníky, což vyplývalo částečně z jejich za-neprázdněnosti. Prostřednictvím seminářů, workshopů a stručných politických dokumentů (*policy documents*) jsme se pokoušeli přeložit klíčové poznatky z našeho výzkumu a z feministického aktivismu, na který jsme byli napojeni, do jednoduchých závěrů pro veřejnou politiku a praxi kon-krétních organizací. V tomto smyslu vnímám silnou vazbu mezi kvalitní teorií a empirií na jedné straně a participací na tvorbě politiky (*policy-making*) a politickém životě (*po-litics*) na straně druhé. Tato vazba je ostatně tématem nej-různějších projektů Evropské unie, zejména v oblasti násilí. Mimochodem, ve finštině a švédštině se pro *policy* a *politics* používá stejné slovo.

Iva Šmídová: Stejně tak je to i v češtině. Pochopila jsem, že pojem násilí se ve vaší životní dráze objevuje opakovaně.

Jeff Hearn: Myslím, že to je velmi důležité téma.

Iva Šmídová: Jsou i nějaká témata, kterým se snažíte vy-hnout?

Jeff Hearn: No, když se zajímáte o problematiku mužů a mužství, tak se jen stěží vyhnete násilí. Tato naše studie byla vlastně jednou z prvních v Británii, kde byli muži dotazováni na problematiku násilí. Do té doby jsme nevěděli, jak na to. Takto se nám to tenkrát jevilo. Existovaly sice klinické studie z prostředí výkonu trestu a psychiatrických léčen, ale my jsme se snažili o něco jiného. Co se týče témat, kterým se člověk chce vyhnout, tak já se obecně příliš nezajímám o problematiku chlapců, i když jsem se zabýval několika drobnostmi na téma chlapců a vzdělávání. Vlastně i v současné době jsem zapojen do projektu, který toto téma zkoumá v Jihoafrické republice a ve Finsku.

Člověk se chce vyhnout určitým oblastem, určitým formám násilí, které jsou nesmírně obtížné, například problematice organizovaného zločinu a obchodu se sexem, ačkoli i posledně jmenovaného jsem se ve své práci dotkl. Čemu jsem se vyhnul? Již delší dobu mám v úmyslu podívat se blíže na problematiku finančního systému a za tím účelem hledám feministickou badatelku nebo finanční analytičku podobného ražení. Myslím, že se člověk vyhýbá celé řadě témat, ostatně nemůžete dělat všechno [smích]. Mám na mysli škálu globálních nebo transnacionálních témat, včetně otázek zahraniční politiky a životního prostředí.

Iva Šmídová: Zapojil jste se do řady mezinárodních projektů či týmů. Myslíte, že byste mohl jmenovat jeden nejpalčivější problém, který se týká mužů a mužství a má globální rozměr?

Jeff Hearn: Rostoucí zájem o nadnárodní témata pociťuji zhruba od poloviny 90. let, pokud si dobře vzpomínám. Již uvedené finanční instituce jsou v podstatě řízeny muži, často velmi mladými muži. To je třeba jedno velké téma, které bývá na poli, které si říká mužská studia a studia mužství, často opomíjeno. Vidím i řadu dalších oblastí, například dopravu, což je silně mužská doména, a to všechny její druhy, včetně železniční, silniční a letecké. Dále bych uvedl energetiku, energetickou politiku v širším slova smyslu, ropu, to je další velká oblast, a tak bych mohl pokračovat.

Takže ten největší... no, na světě se dějí strašné věci, to je ten největší problém. Hladomory a války – ty mají v rámci genderové agendy velký význam. Těžko si lze představit něco horšího, než když na vás padají bomby. Militarismus představuje rostoucí oblast výzkumu na poli genderu i sexuality – a mnoho prací na toto téma vzniká i konkrétně v oblasti mužských studií. To máme jednu konkrétní oblast. Já vnímám určitý paradox nebo kontradikci v tom, že se badatelé zdráhají zkoumat nejen již připomínanou finanční problematiku, globální finanční instituce apod., ale vyhýbají se často i kapitalistickým korporacím, protože výzkumy tohoto druhu narážejí na řadu překážek. A také se vyhýbají těm obrovským nerovnostem, které jsou v mnoha částech světa pravděpodobně stále na vzestupu. Ona základní otázka ekonomické nerovnosti se týká každého člověka, jde o otázku vskutku fundamentální. To je svým způsobem každému jas-

né – a zde narážíme na hořký paradox, kdy se badatelé snaží odpoutat od modelu, který svět mužů redukuje na práci. Odpoutat se od faktu, že práce, tudíž výdělečná činnost či zaměstnání, je u mužů často ústředním prvkem života, a podívat se i na jiná témata, třeba na sex, násilí, tělo a zdraví atd. Zde však hrozí, že opomeneme to, co je zjevné a samozřejmé, a proto je možná zapotřebí, abychom se k tomu vrátili a upřeli na to soustředěnou pozornost. Oblast obchodu se sexem je ponurá a chmurná. Pokud pracujete na tématech sexu a násilí, pornografie, sexuálního průmyslu, tak bohužel pokaždé zjistíte, že skutečnost je ještě horší, než jste si představovali. Dále bych uvedl oblast změny životního prostředí, ve které se dá jistě vykonat mnohem více. To máme tedy tři nebo čtyři významné oblasti. Určit jejich pořadí je samozřejmě nesmírně obtížné, mimo jiné proto, že jsou do určité míry vzájemně propojené.

Iva Šmídová: V podobném duchu bych položila i následující otázku. Podílíte se na řadě mezinárodních projektů, které se věnují konkrétním oblastem nebo problémům souvisejícím s problematikou mužů a maskulinit. Byly pro vás některé tyto komparativní výsledky překvapivé? Nerada bych sklouzávala do národních stereotypů, ale vybavujete si nějaký překvapivý rozdíl, jehož existenci byste skutečně neočekával?

Jeff Hearn: Napadá mě jedna konkrétní věc. Keith Pringle poměrně přesvědčivě argumentuje, že při zkoumání některých témat, o nichž dnes spolu hovoříme, se nemůžeme příliš spolehnout na zažité způsoby dělení evropských zemí do tří, čtyř nebo pěti skupin. Kritizuje hlavně Esping-Andersenovu idealizaci severovýchodních států, které údajně mají nejlepší systém. Předpoklad, že jižní Evropa je na tom v každém ohledu hůře [smích], u určitých problémů neplatí. Ale když Keith říká, že Esping-Andersena postavil na hlavu,¹³ tak podle mě možná trochu přehání. Vezmeme-li v úvahu některé ukazatele nerovnosti, tak existují společnosti, které jsou severozápadní Evropě takřikajíc na hony vzdáleny – které jsou nebo se v některých aspektech jeví jako více rovnostářské – ale jsou to zvláště země s nižší příjmovou hladinou. Proto nemůžeme takto striktně zastávat zjednodušenou tezi, že na severu a severozápadě jsou si lidé rovnější a všude jinde jsou na tom hůře.

Práce na evropské úrovni čelí jednomu důležitému nebezpečí – že bude ovládnuta anglofonními koncepty a teoriemi. Takže je důležité se nejprve rozhlédnout a zorientovat v situaci jednotlivých regionů a zjistit tak například, jak obrovské rozdíly panují i v rámci některých regionů, například jen na Balkáně. V některých postsocialistických, postkomunistických zemích, jako je Polsko, je patrný velký vliv náboženství, zatímco jinde, například v Estonsku, tomu tak není. Takže bychom si měli dávat velký pozor na generalizaci. V tomto ohledu je zajímavé třeba i Finsko. Jak jistě víte, Finsko leží mezi Švédskem a Ruskem a má velice zvláštní historii – tu mají ostatně všechny země. Švédsko má po-

dle mého názoru mnohem blíže k Británii, i když je také mnohem rovnostářštější než Británie. Finsko přitom funguje trochu jinak. Plyne z toho důležité ponaučení, které sahá dál než k faktu, že finština je úplně odlišný jazyk. Někteří lidé jsou šokováni zjištěním, že finština nezná osobní zájmena jako „on“ nebo „ona“, a ptají se, jak bez nich mohou být. Finsko nám zkrátka připomíná, že všechno může být úplně jinak a že bychom o různých koutech světa neměli přemýšlet předpojatě.

Iva Šmídová: Dobře. Zmínil jste se, že možná opět obrátíte svoji pozornost k otázce zneužívání dětí.

Jeff Hearn: Když jsme v 80. letech na katedře učili sociální pracovníky a příbuzné profese, byl jsem zapojen do regionální sítě badatelů, která vytvořila dvě kolektivní publikace o zneužívání dětí. Každou kapitolu psal někdo jiný, pracovní verze jsme si navzájem četli a komentovali a také jsme k tomu přihlíželi v následných revizích. Ta věc, o které jsem se předtím zmínil a ke které se teď vrátím, to je projekt nikoli o zneužívání dětí, nýbrž o mladých lidech v Jihoafrické republice a Finsku, a já jsem do něj zapojen. Nemám žádný zvláštní zájem o výzkum v oblasti zneužívání dětí. V současné době se podílím na vedení jedné doktorské práce o sexuálním vykořisťování, což je v Británii velmi palčivá otázka, ale nechci se stále zabývat násilím, už jsem se jím intenzivně zabýval po určitou dobu v minulosti. Někteří lidé pracují na tématu násilí po celou svoji kariéru, dvacet, třicet, čtyřicet let, ale nejsem si jistý, že to je vhodné i pro mě. To téma bych přitom nikdy úplně neopustil. Další velmi důležitý problém se týká života v cizí zemi. Já sám se zdráhám provádět v cizině empirický výzkum osobně, obzvlášť na takováto témata, mimo jiné kvůli jazykové bariéře. Mou prioritou je proto vedení lidí, kteří tyto výzkumy provádějí, to je podle mého mínění užitečnější. Já se vážně neztotožňuji s prací některých badatelů, kteří sotva seskočí padákem, už jsou experty na danou zemi. Takže raději spolupracuji na projektech jiných lidí, kteří se o problematiku násilí zajímají. Na počátku nultých let jsme měli badatelský tým financovaný finskou národní grantovou agenturou, který koordinovala Suvi Ronkainen, a v jeho rámci jsme vedli pět nebo šest doktorských prací na téma násilí. To se jevilo jako lepší cesta; snažit se stát expertem-výsadkářem, to opravdu nemá cenu.

Další věc, o které jsem se sotva stačil zmínit, když se ptáte na zdroje inspirace, další velmi důležitou věc představuje nejasně ohraničená oblast studií rasy, rasizace a postkolonialismu. V Británii jsou tato studia značně rozvinutá, přirozeně nejspíš v důsledku jejího neblahého dědictví imperialismu. Existuje široká škála akademických a politických debat, ve kterých se očekává, že tyto věci budete znát a hovořit o nich. Když jsem přijel do Finska, byl jsem poněkud v šoku, že u nich to prostě není součástí debaty. I tamní debata se sice za posledních pět nebo deset let trochu posunula, ale stále postrádá jasné rozlišování mezi rasou, etnicitou, rasizací,

národností, migrací a dalšími souvisejícími pojmy. Velmi mi leží na srdci, aby se tato témata dostala na pořad dne.

Iva Šmídová: Jistě. Tato témata se dotýkají i regionu, ve kterém vzniká tento časopis, tedy České republiky, postsocialistických zemí, střední Evropy apod. Zmínil jste se právě o postkoloniálních studiích; myslíte si, že nás mohou nějakým způsobem inspirovat při snaze pochopit zkušenost, kterou máme my tady? A získal jste nějaké postřehy během svého pobytu v ČR nebo v jiných postsocialistických zemích, pokud jde o studia mužů a mužství?

Jeff Hearn: Ano. Napadají mě dvě různé věci. Za prvé, v ČR existuje menší propast mezi bohatými a chudými než v řadě jiných zemí, podle některých ukazatelů dokonce menší než ve Švédsku. Zajímavé je, že Švédsko má tyto rozdíly o něco větší než Finsko,¹⁴ a to Švédové často nechápou. Naproti tomu genderové nerovnosti jsou v ČR, když to silně zjednoduším, relativně vysoké.¹⁵ To mi připadá velmi zajímavé. Lidé tady jsou možná s tímto zvláštním rozparem sžití, ale Finsko a Švédsko mají zkrátka menší nerovnosti ekonomické i genderové.

Za druhé se chci zmínit o své spolupráci na několika letních školách pro doktorandy, které v Lotyšsku organizuje Irina Novikova – ta na nich spolu s dalšími lidmi také učí, mj. s Ursulou Müller. Pro jeden ročník jsem připravil sérii přednášek a diskusí na témata jako „Muži a mužství“ a jako podklad jsem použil článek „The big picture“,¹⁶ který nabízí rozsáhlý makrohistorický přehled oblasti mužského dobývání a osídlování, dále mužství a imperialismu a kolonialismu a konečně také maskulinit postkolonialismu a neoliberalismu. Rozlišuje tři historické éry, spojené vždy s jinými typy maskulinit, které mohly být utvářeny pro jiné třídy, ekonomické třídy mužů. Tady text navazuje na knihu Andrewa Tolsona, která byla na tento aspekt zaměřena. Každopádně jsem probíral tento makroobraz a pak jsem studujícím kladl otázky – všichni až na jednoho Fina byli z postsocialistických zemí – z pobaltských států, Ruska, Ukrajiny, Běloruska, Tádžikistánu a několika dalších zemí. Chvilí na těchto otázkách pracovali ve skupinkách, cílem bylo, aby reflektovali svoji vlastní situaci, a výsledky byly skvělé. Část lidí tam byla ze zemí Balkánu, který je historicky pod silným vlivem Srbska jako regionální mocnosti, ovšem mocnosti velmi problematické a navíc podléhající vlivu jiných mocností, například USA a jejich spojenců. Takže ten obraz, který jsme probírali, má mnoho úrovní a dimenzí, je to obraz, chcete-li, postkoloniální či postimperiální. V minulosti zde byly různé říše regionálního významu, o některých z nich jsem nikdy předtím neslyšel, a jsem si jist, že totéž platí i pro řadu jiných zemí. Bylo to velmi poučné, pak jsem o tom napsal pár poznámek do knížky editované Irinou Novikovou a Dimitarem Kamboroum.¹⁷ K tomuto způsobu přemýšlení se nám tedy nabízí celá řada příležitostí. Důležitý je zde vyvážený vztah mezi formami moci a formami bezmoci. To je možná příliš silná formulace; jde

mi o vlastnictví a podobná práva, díky kterým mohou určité skupiny mužů disponovat velkou mocí a pak o tuto moc z roku na rok přijít. Také mohou jedno nebo druhé prožívat ve srovnání s určitými ženami v jejich osobním životě nebo v komunitě nebo ve vztahu k jiným mocným a mocnostem na národní, regionální nebo i globální úrovni. Tento způsob přemýšlení je velice produktivní. Raewyn Connell psala zejména o západní Evropě, o námořních říších 16., 17. a 18. století, a východní ani střední Evropou se nezabývala, ale přesto zde nacházíme významné paralely. Najdeme četná impéria i početné množství postkoloniálních entit. A v tomto ohledu nelze opomenout otázku, která byla pro Británii bezpochyby spojena s formativní zkušeností, i když ji dnes vnímáme tak trochu z dálky – totiž irskou otázku, jež byla vždy součástí politiky, kterou britské impérium sledovalo takřikajíc za humny.

V posledních 40 letech prošel tento vztah podle mého názoru obrovskou proměnou, ale irská otázka zůstává neoddiskutovatelná, zůstává ve všeobecném povědomí. Nejsem sice odborník na irskou historii, ale považuji za nutné být si jí vědom, protože jinak nebudeme ani o těchto věcech schopni přemýšlet v kontextu. Některé její aspekty jsou podobné jako v případě Finska a jeho vztahů vůči Rusku a Švédsku, i když Finsko se od Švédska osamostatnilo již počátkem 19. století. Určitým způsobem vnímám spojení se Švédskem jako důležitější než s Ruskem, protože větší na Švédů nejvíce o Finsko sebemenší zájem. To je jedna moje velká generalizace, jeden můj velký stereotyp.

Iva Šmídová: Ráda bych si ještě objasnila následující. Spatřujete problém nebo nějaké nebezpečí v neexistenci projektů, které by byly postaveny na půdorysu studií mužů a mužství?

Jeff Hearn: Nespatřuji. Jeden svůj text jsem věnoval otázce dopadu projektů na současný výzkum.¹⁸ Tyto projekty vznikají nejrozličnějšími způsoby. Náš jihoafrický projekt klade na tuto otázku, kromě dalších, velký důraz, což je částečně dáno složením týmu, včetně jeho jihoafrické a finské části. Určitě tedy mužství bude jedním z jeho témat, i když to tak nenazýváme. Bylo už v grantovém projektu, ovšem rámované problematikou posílení (*empowerment*) mladých lidí.

Jsem vlastně proti tomu, aby se mužská studia vyčleňovala do zvláštní disciplíny. Svým způsobem podporuji další stírání hranic. Situace se ovšem mění v čase a prostoru. To, co se v roce 1982 zdálo jako dobrý nápad, vypadalo v roce 1992 jinak a tak dále.

Iva Šmídová: Obraz mužského badatele, který se seriózně věnuje feministickému výzkumu a kritickým mužským studiím, má v této zemi stále nádech exotiky. Podle vašich zkušeností ze zemí, kde jste pracoval, jak je takový profil přijímán v akademické obci?

Jeff Hearn: To je další komplexní otázka. Řekl bych, že pro feministický výzkum je mužům nejvíce tolerován ve Švéd-

sku, o něco méně v Británii a asi ještě méně ve Finsku. Většina mužů se o tento směr nezajímá nebo se jím prostě cítí ohrožena. Za ta léta jsem zakusil různé nepřátelské projevy ze strany mužů v akademické obci – někteří se prostě přestali kontrolovat a dali průchod obrovské zlobě, dokonce i ve fyzické rovině zaujali útočný postoj. Nejbrutálnější reakce, pokud nepočítám ty skryvané, jsem vyvolal u mužů, kteří sami sebe považovali za progresivně nebo i radikálně smýšlející, například u světově známého experta na násilí, předního badatele oblasti sociálních hnutí nebo u angažovaného marxisty. Jednou také vznikla webová stránka čistě s cílem útočit na mě.

Iva Šmídová: Setkal jste se s diskriminací na základě vašich specializací? Nebo je být sociálním vědcem s takovým rejstříkem zájmů spíše výhodou? Nebo platí obojí najednou?

Jeff Hearn: Měl jsem obrovské štěstí, že jsem dostal úvazek odborného asistenta na dobu neurčitou v poměrně nízkém věku, ve 27 letech. Na druhou stranu, moje raná profesní dráha se rozvíjela pomaleji kvůli tomu, na čem jsem pracoval a jak jsem na tom pracoval. Podobnou zkušenost má i mnoho žen. Ve Finsku jsem se dostal do závažného diskriminačního sporu.¹⁹ Dokonce si myslím, že někteří muži o mně smýšlejí jako o ženě nebo se ke mně takto vztahují. Také jsem si už na počátku kariéry uvědomil, že si musím vybudovat určitý akademický kredit a že jednou z cest k němu je hodně publikovat a dostat se i do některých prestižních titulů. Je tedy taková profilace občas výhodou? No, teoreticky mám asi větší publikum mimo akademickou obec než některé kolegyně z oboru, ale už to neplatí v akademii samotné. Také mě docela často zvou, abych mluvil na genderových nebo feministických konferencích či seminářích.

Iva Šmídová: Následující otázku kladu na konci každého rozhovoru. Je něco konkrétního, na co jste čekal, že se vás zeptám, ale nezeptala jsem se a vy byste se o tom chtěl zmínit? A chtěl byste případně dodat cokoliv dalšího?

Jeff Hearn: „Cokoliv dalšího“. Tedy řada mých publikací má nějaké autobiografické rysy, i když tento výraz není úplně přesný. Jak léta běží, občas ve mně vzplane zájem o tento aspekt. Tyto publikace nevznikají s nějakou pravidelností, ale jedna mi vyšla celkem nedávno²⁰ a ta se zrovna značně překrývá s řadou témat, o kterých jsme dnes hovořili. Takže když si to zpětně promítnu, tak určitou část jsem řekl spontánně, ale asi jsem musel jinou část v nedávné době napsat. Já když něco napíšu, tak si ta slova pamatuji. Velmi mě zajímá právě proces a forma různých forem písemného projevu. A ještě se musím zmínit o jedné věci, která je pro mě v celé téhle diskusi důležitá: o otázce impéria. Na bakalářském stupni jsem si zapsal volitelný kurs na téma sociální a politické geografie bývalých území Britského společenství národů. Dlouhodobě se zajímám o Afriku, zejména o její jižní část. Právě tam je už skutečnou nutností uvažovat o politice z pohledu genderu a rasizace (*racialization*).

Iva Šmídová: Na čem právě pracujete, jaké je vaše příští výzkumné téma?

Jeff Hearn: V roce 2013 vyšla knížka *Rethinking Transnational Men*,²¹ jejímž jsem spolueditorem, a práce na některých těchto nadnárodních tématech mi přinesla velké uspokojení. A posledních patnáct let jsem pracoval na knížce na stejné téma *Men of the World*.²² Velmi se zajímám o dopad informačních technologií na sexualitu, a co znamenají, co mohou znamenat do budoucna.²³ A také se podílím na různých výzkumných projektech. Získat grant je pro mě něco zcela náhodného. Někdy si vyděláte snadno, jindy neuvěřitelně dře a nedostanete nic. Z nejrůznějších důvodů jsem tak měl v některých obdobích štěstí a tyto slibné časy střídala období útlumu. V poslední době jsem získal několik výzkumných grantů ve Finsku, což pomohlo i dalším lidem, zvláště k získání badatelského úvazku. Na jednom z nich pracujeme ještě s kolegy z Jihoafrické republiky a jeho tématem jsou mladí lidé ve Finsku a JAR. Další se týká hranic mezi pracovním a soukromým životem u expertních pracovníků (*intensive knowledge workers*) a toho, jak s hranicemi mezi prací a dalšími oblastmi života zacházejí různé generace. A to je, jak jistě chápete, ohromně zajímavé. Pak je tu projekt akčního výzkumu, který se zabývá profesními dráhami žen a genderovou rovností.²⁴ Sběr dat mají na starosti jiní, ale já za ně nesu odpovědnost. Dále je tu několik projektů ve Švédsku. V prvním z nich je spoluřešitelkou Liisa Husu (projekt se nazývá GenPort) a naším cílem je vytvořit portál o genderu ve vědě, technologiích a inovacích. Druhý se týká dialogů napříč feministickými teoriemi, je rozvržen na delší dobu a vztahy mezi různými feministickými teoriemi zkoumá z dialogické perspektivy. Jakkoliv jde o velmi rozmanité teorie, všechny mají nějaké spojení s genderem. Problematiku mužů a mužství nemá žádná z nich explicitně v názvu, ale všechny se jí nějak zabývají.

A už opravdu poslední věc, o které se zmíním, je moje dlouhodobé angažmá v jedné pracovní skupině o paměti. Zabýváme se zejména genderem a měl bych také uvést, že všichni členové jsou muži, teď je nás sedm.²⁵ Skupina vznikla v roce 2002 a naši náplní je skutečně debatovat a psát o mužských vzpomínkách a zkušenostech týkajících se genderu a věku. A je to náplň opravdu nesmírně zajímavá. Vlastně teď nevím, jak bych to měl rozvést. Vytváříme takové paměti, příběhy a texty stárnoucích mužů, o jakých se standardně příliš nedočtete [smích]. Shromažďujeme různé druhy informací, některé velmi nestereotypní a jiné samozřejmě zase reprodukcující očekávatelné, takže při psaní se potýkáme s vysokou mírou ambivalence a nejednoznačnosti. Tato kvalita dodává psaní velkou sílu, ale rovněž je komplikuje. Je to intimní a někdy i dojemný proces. V tuto chvíli máme hotový draft knihy a hledáme nakladatele. Je to jedna z mých nejvíce pohlcujících kolektivních zkušeností, je těžké ji někam zařadit.

Poznámky

- 1** Hearn, J. 1983. *Birth and Afterbirth: A Materialist Account*. London: Achilles Heel.
- 2** Hearn, J. 1992. *Men in the Public Eye*. London: Routledge.
- 3** Viz též Hearn, J. 2014. „Men, masculinities and the material(-)discursive.” *NORMA: The International Journal of Masculinity Studies*, Vol. 9, No. 1: 5–17.
- 4** O'Brien, M. 1978. „The dialectics of reproduction.” *Women's Studies International Quarterly*, No. 1: 233–239; O'Brien, M. 1981. *The Politics of Reproduction*. London: Routledge & Kegan Paul; O'Brien, M. 1990. *Reproducing the World*. Boulder: Westview.
- 5** Hearn, J. 1999. „Mary O'Brien: ... certainly the most important single intellectual influence ...” *Canadian Women's Studies/Les Cahiers de la Femme*, Vol. 18, No. 4: 13–17.
- 6** Tolson, A. 1977. *The Limits of Masculinity*. London: Tavistock.
- 7** Snodgrass, J. (ed.). 1977. *A Book of Readings for Men against Sexism*. Albion: Times Change Press.
- 8** Carrigan, T., Connell, R., Lee, J. 1985. „Towards a new sociology of masculinity.” *Theory and Society*, Vol. 14, No. 5: 551–604.
- 9** Metcalf, A., Humphries, M. (eds.). 1985. *The Sexuality of Men*. London: Pluto.
- 10** Např. Hanmer, J., Saunders, S. 1984. *Well-founded Fear: A community study of violence to women*. London: Explorations in Feminism Collective and Hutchinson; Hanmer, J., Itzin, C. (eds.). 2000. *Home Truths about Domestic Violence: Feminist Influences on Policy and Practice, A Reader*. London: Routledge.
- 11** Hearn, J. 1986. *Theorising Social Planning: Analysis, Critique and Alternatives*. University of Bradford.
- 12** Hearn, J. 1998. *The Violences of Men: How Men Talk about and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. London: Sage.
- 13** Pringle, K. 2011. „Comparative studies of well-being in terms of gender, ethnicity and the concept of 'bodily citizenship': Turning Esping-Andersen on his head?” Pp. 137–156 in Oleksy, E., Hearn, J., Golańska, D. (eds.). *The Limits of Gendered Citizenship: Contexts and Contradictions*. New York: Routledge.
- 14** Poměr výdajů nebo příjmů nejbohatších 10 % a nejchudších 10 % se v ČR v roce 2009 rovnal hodnotě 5,2, ve Finsku 5,6 a ve Švédsku 6,2 (*Human Development Report 2009: Overcoming Barriers: Human Mobility and Development*, New York: UNDP, 2009).
- 15** Poměr odhadovaných výdělků mužů a žen se v ČR v roce 2011 rovnal hodnotě 2,08, ve Finsku 1,28 a ve Švédsku 1,10. Poměr ekonomicky aktivní populace mužů a žen činil v ČR 1,38, ve Finsku stejně jako ve Švédsku pak 1,15 (Hausmann, R., Tyson, L. D., Zahidi, S. 2012. *The Global Gender Gap Report 2012*. Geneva: World Economic Forum).
- 16** Connell, R. 1993. „The big picture: masculinities in recent world history.” *Theory and Society*, Vol. 22, No. 5: 597–623.
- 17** Novikova, I., Kamborou, D. (eds.). 2003. *Men and Masculinities in the Global World: Integrating Postsocialist Perspectives*. Helsinki: Kikimora Publishers, Aleksanteri Institute.

18 Hearn, J. 2015. „Transnational reflections on transnational research projects on men, boys and gender relations.“ *NORMA: The International Journal of Masculinity Studies*, Vol. 10.

19 Hearn, J. 2004. „Organization violations in practice: a case study in a university setting.“ *Culture and Organization*, Vol. 9, No. 4: 253–273; Hearn, J. 2004. „Personal resistance through persistence to organizational resistance through distance.“ Pp. 40–63 in Thomas, R., Mills, A. J., Helms Mills, J. (eds.). *Identity Politics at Work: Resisting Gender, Gendering Resistance*. London: Routledge.

20 Hearn, J. 2014. „On men, organizations and intersectionality: personal, working, political and theoretical reflections (or how organization studies met profeminism).“ *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, Vol. 33, No. 5: 414–428.

21 Hearn, J., Blagojević, M., Harrison, K. (eds.). 2013. *Rethinking Transnational Men: Beyond, Between and Within Nations*. New York: Routledge.

22 Hearn, J. 2015. *Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times*. London: Sage.

23 Hearn, J. 2014. „Sexualities, organizations and organization sexualities: future scenarios and the impact of socio-technologies. A transnational perspective from the global ‘North’.“ *Organization: The Critical Journal of Organization, Theory and Society*, Vol. 21, No. 3: 400–420.

24 Hearn, J., Lämsä, A.-M., Biese, I., Heikkinen, S., Louvriér, J., Niemistö, C., Kangas, E., Koskinen, P., Jyrkinen, M., Gustavsson, M., Hirvonen, P. 2015. *Opening Up New Opportunities for Gender Equality Work*. Helsinki: Editai. Dostupné z: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153272/76_978-952-232-276-0.pdf?sequence=3

25 JH: S hlubokým zármutkem musím dodat, že jeden z nás, Dan McEwan, po uskutečnění rozhovoru náhle skonal. Tento rozhovor bych rád věnoval jemu.

© Jeff Hearn, Iva Šmídová, 2015

© Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2015